

membo kraja, kjer naj se kazni preneha, ali za odgoditev kazni, ali celo — pozneje — prošnjo za pomilostitev. Odvetniki, ki imajo zveze z vplivnimi osebami, skrbijo za to, da se take prošnje po posredovalcih v kabinetni pisarni priporoče. Če dobi prošnja le-tam »veliko signaturo« ali vsaj označbo »ab Imperatore«, onda jo pošlje justično ministrstvo na spodnje inštanče z ukazom, da je o prošnji poročati. Ako tega ukaza ni, onda pride taka prošnja pač redkokdaj nazaj v kabinetno pisarno, ker ima tako prva, kakor tudi vsaka vmesna inštanca pravico, odkloniti jo, češ nedostajajo vpoštevalnih razlogov; prosilec nima zoper tako odločitev nobene pritožbe.

Honorar si odvetnik v kazenskih zadevah — drugače kakor v civilnih — po navadi že vnaprej zagotovi;¹⁾ zato pride le razmeroma redko do odmere stroškov zagovarjanja zoper lastno stranko. Le v stvareh radi razžaljenja časti so odmere na dnevnem redu, ako trpi stroške nasprotna stranka. Odmera je izključno stvar sodišča in se izvrši po kurencijalnem tarifu, kakor v civilnem postopanju, vendar s to razliko, da velja tarif le za potovalne stroške, pristojbine za odsotnost in za manipulacijo. Vsekakor se izcimi v mnogokaterih odvetniških pisarnah, ki imajo z zagovarjanjem obilo posla, sam po sebi nekak pavšalni tarif za gotove tipične slučaje. Velja pa pač le za stranke, ki svojo dolžnost že naprej poravnajo.

(Dalje prih.)

Naša okrožna sodišča, njih opravila in osebe.

Ne samo navadni ljudje, temuč tudi pravniki dostikrat nimajo pravega pregleda o količini opravil, ki jih imajo okrožna sodišča. Nepravniki imajo okrožna sodišča le za nekako nižja sodišča, podrejena deželnim sodiščem, ker so ona postala šele v novejši dobi in jim ustno izročilo predočuje še veliko moč

¹⁾ Glej dr. M. Benedikt l. c., 3 nat., str. 91; nadalje Jur. Bl. 1907, str. 87.

nekdanjih edinih deželnih sodišč. Pravniki, posebno starejši, pa tudi podcenjujejo v novejšem času nastali obrat okrožnih sodišč, ko je podvojenje in potrojenje prometa, povečanje industrijalnih podjetij in podraženje zemlje in njenih pridelkov moralo znatno povečati tudi poslovanje sodišč, oddaljenih od nekdanj edino važnih deželnih sodišč. To se je pa doseglo posebno z uvedbo novih civilnopravnih zakonov l. 1898, s katerimi so deželna in okrožna sodišča postala prizivna in rekurzna sodišča okrajnih sodišč, ležečih v njih okrožju. Vendar pa si je to podcenjevanje okrožnih sodišč osvojila tudi justična uprava ter je izkoristila opisano občno mnenje vsaj v tem, da je pri okrožnih sodiščih namestila primerno manj in nižjih sodnikov, kakor pri deželnih.

Uradni podatki najnovejše dobe nam pojasnjujejo vse omenjene okolnosti, ugotavljajo pa nam tudi dejstvo, da vlada Slovincem primerno ne da toliko in tolike vrste sodnikov, kakor drugim narodom.

C. kr. statistična centralna komisija je do konec preteklega leta objavila podatke avstrijskih sodišč za civilno sodstvo l. 1908 in za kazensko sodstvo l. 1907, že v tekočem letu je pa justično ministrstvo tudi objavilo, po koliko sodnikov je na novo ustanovljenih pri vsakem sodišču.

Iz teh uradnih podatkov je razvidno, da je po vseh kronovinah, zastopanih v državnem zboru, razun Galicije, 40 okrožnih sodišč. Galicije ne vpoštevamo v tem sestavku, ker so v nji radi prostranosti ozemlja in posamnih sodnih okrožij, radi različnosti prebivalstva in pa tudi radi različnih autonomnih ugodnosti posebne razmere, ki se ne dajo spraviti v sklad s pojavi v drugih deželah o istih okolnostih, o katerih nam je razpravljati.

Iz omenjenih statističnih podatkov hočemo šteti samo tisto sodno poslovanje, ki resnično jemlje največ časa. Pri zbornih sodiščih, ki so tudi vzklicna, je v tem oziru odločilno: V kazenskih stvareh število sodeb vsled glavnih razprav in vzklicev, od okrajnih sodišč poslanih, v civilnih stvareh pa število kontradiktornih sodeb, prizivov in rekurzov.

Po tem merilu sta imela največ poslovanja: v kazenskih stvareh l. 1907 okrožno sodišče v Splitu v Dalmaciji, namreč

1944 primerov, v civilnih stvareh l. 1908 okrožno sodišče v Litomericah na Češkem, namreč 777 primerov. V Splitu je bilo v rečenih letih obojnih primerov 2694, to je več kakor po omenjenih kronovinah pri vsakem deželnem sodišču, razun na Dunaju, v Pragi, v Brnu in Gradcu; toda v Splitu je ustanovljenih le dvoje mest višjih svetnikov poleg 10 navadnih svetnikov, in predsednik je tudi le v VI. činovnem redu, kar oboje je po vseh deželnih sodiščih čisto drugače, namreč bolje za sodno osobje.

Pa tudi naša manjša okrožna sodišča se smejo glede poslovne količine kosati z marsikaterim deželnim sodiščem. V slovenskih, oziroma mešanih krajih, v katerih je večina Slovencev, ste najmanjši okrožni sodišči v Gorici, ki je imelo v rečenih letih omenjenih obojnih poslovanj 1095, in v Rudolfovem, ki jih je imelo 1218. Ker je pa bilo ustanovljenih v Gorici doslej 8 svetniških mest, v Rudolfovem pa samo 7, zato recimo, da je poslednje radi tega bilo manjše. Vendar je tudi to okrožno sodišče po skupnem številu zgoraj omenjenih uradnih poslov večje, kakor deželni sodišči v Lincu in v Opavi, ki imata razun predsednika v V. redu prvo 3, drugo 4 svetnike v VI. redu in oboji po vrhu še po 7 navadnih svetnikov; deželno sodišče predarlsko (Feldkirch) nima seve niti polovico toliko poslovanj, kakor to okrožno sodišče, pa je imelo eno samo svetniško moč manj. Okrožno sodišče v Rudolfovem je po istem poslovanju pa tudi večje kot nastopna okrožna sodišča, ki imajo ustanovljeno mesto predsednika v V. redu: Dunajsko Novo mesto, Trident, Kraljevi Hradec, Kutna Hora in Liberice ter skoro enako kot St. Pölten, ki ima predsednikom tudi dvornega svetnika.

Med cislitvanskimi (razun Gališke) 40 okrožnimi sodišči je okrožno sodišče v Rudolfovem, kar se tiče količine poslovanj, na 20. mestu. Razun tega, da imajo nekatera manjša okrožna sodišča dvorne svetnike za predsednike, kakor smo pokazali zgoraj, imajo ustanovljenih tudi po več svetniških mest, kakršna imajo večja sodišča na jugu, med njimi tudi Rudolfovo.

Po najnovejših izkazih imajo manjša okrožna sodišča, kakor je v Rudolfovem, ustanovljenih več svetniških mest, nego to in sicer:

Okrožno sodišče v Rudolfovem (1908) imelo je 1218 primerov, v Litomericah (1908) 777 primerov, v Splitu (1944) 2694 primerov, v Dunaju (1908) 1000 primerov, v Pragi (1908) 1000 primerov, v Brnu (1908) 1000 primerov, v Gradcu (1908) 1000 primerov, v Lincu (1908) 1000 primerov, v Opavi (1908) 1000 primerov, v Gori (1908) 1000 primerov, v Rudolfovem (1908) 1218 primerov, v Dunajskem Novem mestu (1908) 1000 primerov, v Tridentu (1908) 1000 primerov, v Kraljevi Hradcu (1908) 1000 primerov, v Kutni Hori (1908) 1000 primerov, v Liberici (1908) 1000 primerov, v St. Pölten (1908) 1000 primerov.

okrožno sodišče	nadsvetnikov,	svetnikov,	skupno
Trident	3	8	11
Budejevica	2	7	9
Češka Lipa	2	6	8
Kraljevi Hradec	4	10	14
Kutna Hora	3	8	11
Liberice	5	8	13
Mlada Boleslava	2	7	9
Tabor	2	8	10
Znojmo	2	7	9
Rudolfovo	2	6	8

Med manjšimi okrožnimi sodišči je Dubrovnik, ki ima samo enega nadsvetnika in 3 svetnike, toda po poslovanju enaki, oziroma manjši so, pa imajo več svetnikov;

Roveret	2	nadsvetnika,	5	svetnikov
Češka Lipa	2	«	6	»
Mlada Boleslava	2	»	7	»

Kaj naj še rečemo pri velikih okrožnih sodiščih, kakor prej omenjeni Split, ki ima ustanovljenih poleg 13 svetniških mest samo 2 nadsvetniški, ali Rovinj poleg 8 svetniških samo eno nadsvetniško mesto! Vidimo torej, da imajo dokaj velika okrožna sodišča na jugu Cislitve neprimerno malo svetniških in še manj nadsvetniških mest. Pripomnimo, da v to število nismo dejali predsednikov okrožnih sodišč, dasi so navadno samo v VI. redu, kakor nadsvetniki, ker navadno ne posegajo v razsodno poslovanje, temveč imajo le upravne posle za dotično okrožno sodišče in za njemu podrejena okrajna sodišča.

Dalje pristavljamo, da nismo ločili, po koliko svetnikov, oziroma nadsvetnikov od okrožnih sodišč je prideljenih okrajnim sodiščem na istem kraju, ker nam to razmerje za izvenslovenske kraje ni znano; toda navadno je, da je pri vseh dotičnih okrajnih sodiščih vodja le svetnik ali nadsvetnik, drugi konceptni uradniki pa so ali okrajni ali navadni sodniki. Dotični odpad višjih sodnikov je torej pri vseh okrožnih sodiščih enak, torej ga ni vpoštevati pri sklepih, ki jih lahko napravimo iz zgoraj podanih števil.

Poudarjati pa moramo, da je razmerje svetnikov in nadsvetnikov pri zgoraj nevedenih in pa pri vseh okrožnih sodiščih

med Nemci dejstveno le še boljše na korist nadsvetnikov, ker je mnogo svetnikov (ad personam) več v tem činovnem redu, kakor je ustanovljenih dotičnih mest. To je pač umljivo v deželah, kjer se inteligenca dveh razvitih narodov poteguje za korist njima pripadajočih sodnikov. Čehi ne dopuščajo, da bi nemški sodniki prehajali češke sodnike; vlada mora torej vse po činu starejše češke sodnike pomakniti v višji čin, kadar hoče v isti višji red pomakniti kakega do tedaj mlajšega nemškega sodnika.

Pri nas pa je navadno narobe; pri nas se namreč ne zasede niti toliko višjih mest, kolikor je ustanovljenih pri posameznih okrožnih sodiščih, kar pokažemo v tem sestavku še kasneje.

Ponovimo prej navedene okoliščnosti in podprimo jih z znanimi številkami.

V letu 1907 oziroma 1908 je imelo 40 izven Galicije ležečih okrožnih sodišč vseh prej omenjenih večjih poslovanj 53.098. Pri istih okrožnih sodiščih je bilo l. 1910 ustanovljenih 398 svetniških in nadsvetniških mest. Ako bi navedena večja poslovanja rešilo onih 398 višjih sodnikov, imeli bi posamezni na leto in povprek okroglo 133 poslovanj.

V resnici pa je razmerje naslednje:

pri 3 okrožnih sodiščih na Tirolskem je 2997 kosov rešilo 29 višjih sodnikov, vsak 103;

pri 14 okrožnih sodiščih na Češkem je 18.352 kosov rešilo 177 višjih sodnikov, torej vsak 103;

pri 6 okrožnih sodiščih na Moravskem je 10.309 kosov rešilo 71 višjih sodnikov, torej vsak 145;

pri 7 okrožnih sodiščih pod viš. sod. na Dunaju je 6994 kosov rešilo 46 višjih sodnikov, torej vsak 152;

pri 4 okrožnih sodiščih pod viš. sod. v Gradcu je 5060 kosov rešilo 34 višjih sodnikov, torej vsak 175;

pri 2 okrožnih sodiščih pod viš. sod. v Trstu je 3191 kosov rešilo 17 višjih sodnikov, torej vsak 187;

pri 4 okrožnih sodiščih pod viš. sod. v Zadru je 5304 kosov rešilo 24 višjih sodnikov, torej vsak 221.

S tem predočenjem seveda ni neovržno dokazano, da delajo svetniki na jugu dvakrat toliko, kakor v Tirolih ali v Čehih, kajti dotične posle na jugu morajo morda opravljati deloma tudi

nižji sodniki, ampak s temi dejstvi je dokazano, da se isto delo plačuje sodnikom na severu nerazmerno bolje, kakor onim na jugu in, da država gotovo ne izrablja njih moči povsodi enako.

Povprečno 133 poslovanj ima na jugu samo vsak svetnik, oziroma nadsvetnik le v Ljubljani. Tu je bilo opisanih poslovanj v letih 1907, oziroma 1908 skupno 1851, po sedanji ustanovitvi 5 višjih in 9 navadnih svetnikov, bi bilo torej vsakemu rešiti okroglo 132 uradnih poslovanj.

Čisto drugače se kaže količina poslovanj pri okrožnih sodiščih graškega okrožja. Poslovna razdelba pri teh za to leto nam je znana. Vsled te posluje pri zbornih sodiščih Ljubno in Maribor po 8, pri zbornem sodišču Celje pa po 7 višjih in navadnih svetnikov, pri zbornem sodišču Rudolfovo samo 7 svetnikov. Toda prva tri okrožna sodišča imajo prideljene po tri sodnike, oziroma okrožne sodnike, ki niso le preiskovalni sodniki, ampak od teh sodelujeta v kazenskih senatih vedno po dva ali vsaj eden. Vsled tega sta pri teh treh sodiščih po dva kazenska senata in imajo dotični predsedniki, ki so navadno višji svetniki, vsled tega manj poslovanja. Okrožno sodišče v Rudolfovem nima te udobnosti, temveč sede, kadar je namreč gremij popoln, vedno v kazenskem senatu isti štirje, v civilnem pa isti trije svetniki, kajti edini navaden sodnik vodi preiskave. To poslovanje kaže razpredelnica:

Celje. Večjih poslovanj kazenskih 1333, civilnih 362, skup 1695, sodnikov 9, za vsacega 188 poslov.

Ljubno. Večjih poslovanj kazenskih 999, civilnih 412, skup 1411, sodnikov 9, za vsacega 156 poslov.

Maribor. Večjih poslovanj kazenskih 1199, civilnih 337, skup 1536, sodnikov 10, za vsacega 153 poslov.

Rudolfovo. Večjih poslovanj kazenskih 910, civilnih 308, skup 1208, sodnikov 7, za vsacega 174 poslov.

Videti je torej, da so vsa 4 okrožna sodišča zaposlena preko povprečnega merila, južneja pa bolj, kolikor so bližje Gradcu. Iz dotičnih poslovnih načrtov in konkretnih statusov pa tudi razvidimo, da se v enaki meri štedi celo s pridelitvijo avskultantov in pisarniškega osebja. Predsedniki so odgovorni za brzo in točno poslovanje in njim se pripisuje vsaka tozadevna krivda, ki jo je pa zakrivila pravzaprav le justična uprava. Malo-

številni avskultanti imajo črez glavo sodnih pisarij, ne uglabljajo se v pravniško jedro in — nenaklonjeni komisarji jih mečejo pri izpitih, a »sodna uprava« odklanja vstop potrebnih mladih pravnikov v državno službo. Vsled takih razmer je poslovanje sodnikov prav pri takih zbornih sodiščih mnogo težavneje, kakor sicer in najtežavneje je v naši domovini, ko treba imeti po dvoje in troje jezikov popolnoma v oblasti, da se vestno izvršuje svojo službo. Sodniki v takih krajih naj bi imeli večjo gmotno podporo in večje priznanje, kakor drugodi, kjer nimajo toliko posla in skrbi. V resnici pa je, kakor smo pokazali, ravno narobe.

Preteklo leto so se ustanovila mesta višjih svetnikov pri okrožnih sodiščih tako, da so pri zgoraj navedenih prvih dveh sodiščih po 3 višji svetniki, v Ljubnem in Rudolfovem sta le dva in v Gorici je celo samo eden. Obseg vseh teh okrožnih sodišč pa je, kakor smo pokazali, v splošnem enak in imajo vsaj svetniki pri vseh enako težavna in obsežna poslovanja, moralo bi jih biti torej pri vseh tudi enako število v višjem redu. Toda, kakor se je že pisalo drugodi, sta v Rudolfovem celo dva sistemizovana višja svetnika le na — papirju. Nova višja mesta so se ustanovila pri vseh okrožnih sodiščih meseca maja pret. leta, a ista mesta v Celju, Mariboru in Ljubnem so se zasedla že koncem l. 1909, menda ne slučajno — ad personam. Večina teh poprej povišanih svetnikov pa je bila po službenih letih in po činu mlajša, kakor so n. pr. oni v Rudolfovem, katerim se je baje sredi preteklega leta javilo, da se ustanovljena mesta sedaj ne morejo zasesti, ker — je bilo prej imenovanih že več višjih svetnikov »ad personam«, seveda pri drugih sodiščih! Na mestu bi pač bilo, da se **pravosodni** minister vpraša, je li taka tolažba vredna pravosodne uprave, in kedaj se zasedejo ustanovljena mesta, ker je med tem že odpadlo nekaj osebnih višjih svetnikov, in imenovali so se zopet novi, pa na istem mestu, n. pr. v Celovcu, a v Rudolfovem, kjer je ista draginja pa najmanjša aktivitetna doklada, tam — ni mesta zanje. Mislimo, da je edino pravo, če se sodniki povsodi plačujejo enako; ako pa niso za rabo, naj se zakonito prisilijo, da stopijo v pokoj.

Zapostavljanj, kakršna smo dokazali, ne more opravičiti nihče.

